

अत्र “चरणान्तकान्तासीति” वाच्यं । भग्नप्रक्रमता यथा ।

“एवमुक्तो मन्त्रिमुख्यैरावणः प्रत्यभाषत” ।

अत्र वचधातुना प्रक्रान्तं प्रतिवचनमपि तेनैव वक्तुमुचितं तेन “रावणः प्रत्यवोचतेति” पाठो युक्तः । एवञ्च सति न कथितपदत्वदोषः । तस्योद्देश्यप्रतिनिर्देश्यव्यतिरिक्तविषयत्वात् । इह हि वचनप्रतिवचनयोरुद्देश्यप्रतिनिर्देश्यत्वं । यथा ।

“उदेति सविता ताम्रस्ताम्र एवास्तमेति च” ।

इत्यत्र यदि पदान्तरेण स एवार्थः प्रतिपद्यते तदान्योऽर्थ इव प्रतिभासमानः प्रतीतिं स्थगयति । यथा वा ।

“ते हिमालयमामच्य पुनः प्रेक्ष्य च शूलिनं ।

सिद्धञ्चास्मै निवेदयार्थं तद्विस्मृष्टाः खमुद्ययुः” ॥

अत्र “अस्मा इति” इदमा प्रक्रान्तस्य तेनैव तत्समानाभ्यामेतददःशब्दाभ्यां वा परामर्शा युक्तो न तच्छब्देन । यथा वा ।

उदन्वच्छिन्ना भूः स च पतिरपां योजनशतं” ।

अत्र “मिता भूः पत्यापां स च पतिरपामिति” युक्तः पाठः । एवं ।

“यशोऽधिगन्तुं सुखलिप्सया वा

मनुष्यसंख्यामतिवर्त्तितुं वा ।

निरुत्सुकानामभियोगभाजां

समुत्सुकेवाङ्गमुपैति सिद्धिः” ॥

अत्र सुखमोहितुमित्युचितं । अत्राद्ययोः प्रकृतिविषयः प्रक्रमभेदः । तृतीये पर्यायविषयः । चतुर्थे प्रत्ययविषयः । एवमन्यत् ।